

De opera heeft elk verhaal al eens verteld

door **Rien Fraanje** De auteur is oud-directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. In deze rubriek belicht hij de politieke actualiteit vanuit de kunsten.

Kort voor de laatste lockdown aan het begin van de afgelopen winter mocht ik de operaklassieker *La traviata* van Giuseppe Verdi in een nieuwe interpretatie van de Nederlandse Reisopera aanschouwen. Mijn plaatselijke schouwburg was nog niet voor de helft gevuld. Ik begreep meteen hoe groot de uitdaging voor de cultuursector is om de mensen weer terug naar de theaters te krijgen. Nieuwe gewoonten (Netflix), het risico dat je in een volle zaal een besmetting kunt oplopen en de onzekerheid dat theaters op enig moment toch weer hun deuren moeten sluiten, maken mensen

‘pocketopera’ neer te zetten. Er was geen koor, en ook geen orkest dat in de orkestbak anoniem de muziek speelde; een ensemble van acht musici maakte op het podium subtiel deel uit van het mooie en sobere decor. De karakters werden vertolkt door zes zangers. Zij zongen alle aria’s en een enkel koorstuk. Het publiek kreeg een strakke minimalistische uitvoering zonder pauze voorgeschoteld die je anderhalf uur op het puntje van je stoel hield.

Meer nog dan de vernieuwing in de vorm sprak de herinterpretatie van het verhaal tot de verbeelding. In de originele uitvoering wilde Verdi het verhaal vertellen van een prostituee die door haar omgeving wordt verstoten. Deze Violetta wordt verliefd op Alfredo, die ook gevoelens voor haar koestert. Maar de vader van Alfredo verzet zich tegen de relatie van zijn zoon met een prostituee. Voor het verhaal stond Verdi’s geliefde centraal, met wie hij ongehuwd samenwoonde. Zij had voor haar relatie met Verdi een promiscue leven geleid en Verdi ondervond hoe zij ook door zijn omgeving werd verguisd. Verdi beoogde aldus met *La traviata* een geëngageerde opera te schrijven over de strijd tegen een samenleving die haar oordeel al te snel paraat heeft.

Een geëngageerde opera over een samenleving die haar oordeel al te snel paraat heeft

terughoudend om weer kaartjes voor een mooie avond uit te kopen.

De mensen die op deze woensdagavond besloten thuis te blijven, hebben wat gemist. De Nederlandse Reisopera slaagde erin om deze opera uit 1853 nieuw elan en actuele urgentie te geven. Dat gebeurde in de eerste plaats door deze klassieker als zogenoemde

Opnieuw

Geheel in de geest van Verdi's maatschappijkritiek laat regisseur Dorike van Genderen de Nederlandse Reisopera met *La traviata* een geheel ander verhaal vertellen. In haar encenering is Violetta een transvrouw aan de vooravond van haar transitie. De liefde voor Alfredo is nu niet problematisch vanwege haar levenswandel, maar eerder omdat Alfredo's vader vreest dat een relatie van zijn zoon met een transvrouw de familie een slechte naam bezorgt, waardoor zijn dochter Elba geen goede huwelijkspartner zal kunnen vinden. Hij vraagt Violetta de relatie met zijn zoon te verbreken. Uit compassie voor Elba besluit ze dat te doen.

Voor alle duidelijkheid: Van Genderen veranderde geen noot en herschreef geen letter van de libretto's. De oorspronkelijke opera bleek zich uitstekend te lenen voor dit actuele verhaal. Voor de hervertelling van Verdi's klassieker liet Van Genderen zich inspireren door het waargebeurde verhaal van Lili Elbe. Zij werd geboren als Einar Wegener en was in de jaren dertig van de vorige eeuw een van de eerste transvrouwen die een geslachtsveranderende operatie ondergingen. De film *The Danish Girl* uit 2015 bracht haar levensverhaal al op het witte doek, met de nieuwe interpretatie van *La traviata* vraagt de regisseur nu ook aandacht van operaliefhebbers voor Lili Elbe.

In de versie van Verdi sterft Violetta aan het einde van het verhaal aan een

dodelijke ziekte; in de geactualiseerde variant sterft ze aan de complicaties van de operatie die haar het lichaam heeft gegeven dat bij haar past. Op haar sterfbed heeft ze de mensen om wie ze geeft om zich heen, inclusief Alfredo en zijn vader. Ook de laatste accepteert Violetta nu om wie ze werkelijk is. Van Genderen wilde van haar hoofdpersonage nadrukkelijk geen slachtoffer maken: 'Ze sterft als degene die ze wilde zijn. Haar diepste wens is in vervulling gegaan.'

De operazangeres Francis van Broekhuizen verdedigt elke week op NPO Radio 4 de stelling dat de opera elk verhaal al eens heeft verteld, wanneer zij bij de actualiteit een operastuk kiest. De Nederlandse Reisopera heeft op een wel heel bijzondere manier laten zien dat Verdi's *La traviata* een universeel verhaal vertelt over vechten tegen maatschappelijke weerstand en voor ruimte om te mogen zijn wie je werkelijk bent.

La traviata van Giuseppe Verdi, uitgevoerd door de Nederlandse Reisopera, gezien op 24 november 2021 in de Goudse Schouwburg.
Foto: Marco Borggreve
© Nederlandse Reisopera